

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU

Futbolda Dopingle Mücadele

ve

Doping Kontrolleri Hakkında Sık Sorulan

Sorular ve Cevapları

Dr.İlker Yücesir

Futbolda Dopingle M¼cadele ve Doping Kontrolleri Hakkında Sık Sorulan

Sorular ve Cevapları

Dr.İlker Y¼cesir

Bu alışma Prof. Dr. Sayın Turgay ATAS¼'n¼n önerisi ve verdiği ilham ile başlatılmış ve 08 Mart 2011 tarihinde tamamlanmıştır. Ayrıca 2011 yılının Haziran ayında TFF tarafından yayınlanmış olan ve baş edit¼rl¼đ¼n¼ Prof. Dr. Sayın Turgay ATAS¼'n¼n yaptığı “Dopingle M¼cadele ve Futbolda Performans Artırma Y¼ntemleri” isimli kitapta bir b¼l¼m olarak yer almıştır.

Bu kitapçıktaki “sorular ve cevaplar” konuyla ilgilenenlere bilgi vermek, dopingle m¼cadele hakkındaki bazı sık merak edilen konulara kısa, net ve ¼zet açıklamalar getirmek amacı ile hazırlanmıştır. Bu kitapçıkta yer alan sorulara verilen cevaplar hukuki dayanak olarak kullanılamaz. Sorular biz sahada çalışanların g¼nl¼k çalışmalarımız sırasında karşılaştığımız sorular arasından seilmıştir ve toplam 63 soru ve yanıtı kitapçıkta yer almaktadır. Çalışma tarihindeki ulusal ve uluslararası mevzuat ile uygulamalara dayanarak hazırlanmış olan bu kitapçıkta yer almayan konular, cevabı burada tatmin edici bulunmayan sorular ve daha fazla bilgi için okuyucularımıza T¼rkiye Futbol Federasyonu Doping M¼cadele Kuruluna başvurmalarını ¼neriyoruz. T¼m faaliyetlerinde doğrudan iletişime açık olarak futbol camiasına ve sporcu sağlığına hizmet etmek amacı ile alışan Kurul kendilerine en doğru bilgileri aktaracaktır. Yine, kitabın diğer b¼l¼mleri ile TFF Doping M¼cadele Talimatı, UEFA ve FIFA'nın Doping M¼cadele Talimatları, WADA Code başta olmak ¼zere diğer resmi belgeler ve bu kuruluşların resmi internet siteleri konu hakkında daha derin bilgi sahibi olmak isteyenlerin başvurabilecekleri g¼venilir kaynaklardır.

YETKİ, ULUSAL -, ULUSLARARASI MEVZUAT

1. Futbolda Doping kontrollerini hangi kurum/kuruluşlar yapar?

Türkiye Futbol Federasyonu, FIFA (Uluslar arası Futbol Federasyonu) ve WADA (Dünya Anti-Doping Ajansı), Türkiye’de müsabaka içi ve müsabaka dışı doping kontrolleri yapabilir. Pratikte liglerimizdeki kontroller (müsabaka içi) TFF tarafından yapılmakta olup, FIFA ve WADA, FIFA’nın belirlediği takım ve oyunculara müsabaka dışı kontroller yapmaktadır (RTP* 1 ve RTP* 2).

**RTP: Registered Testing Pool; Kayıtlı Test Havuzu. WADA Kuralları uyarınca Uluslararası Spor Federasyonları kendi branşlarındaki üst düzey sporcuları belirleyerek, bu oyuncuları ismen ya da aldıkları dereceler, oynadıkları ligler, katılacakları turnuvalar vb. ile çok açık biçimde tarif ederler. Bu oyuncular Uluslararası Spor Federasyonuna (Futbolda FIFA) müsabaka dışı kontroller için nerede oldukları bilgisini (ing: Whereabouts Information) vermek zorundadırlar.*

2. “Yetkili otorite” ne demektir?

“Yetkili otorite” bir sportif faaliyetin hukuki yetkilerini elinde bulunduran kurum, kuruluş, organizasyon, yasal veya tüzel kişilerden biri veya birkaçı olabilir. Bunların düzenledikleri müsabakalar ve ilişkili diğer sportif faaliyetler sırasında geçerli kuralları çerçevesinde doping kontrolü yapmaya yetkileri vardır. Ülkemizde Futbolda resmi müsabakalar için “yetkili otorite” Türkiye Futbol Federasyonu’dur (TFF). Yine; FIFA, UEFA ve WADA da uluslararası spor hukuku kurallarından doğan yetkileri ile Futbolda test yapmaya “Yetkili otorite”lerdir. Bu kurumlar arasındaki yetki dağılımı bu konulardaki uluslararası mevzuatla belirlenir.

3. FIFA nedir, ne zaman ve niye kurulmuştur?

Uluslararası Futbol Federasyonudur (Federation Internationale de Football Association). 1904 yılında kurulan FIFA tüm dünyadaki ulusal federasyonların oluşturduğu bir birlik statüsündedir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi de FIFA'yı dünyada uluslararası futbolun en üst kurumu olarak kabul eder. Ana merkezi İsviçre'de olan FIFA iç işleyişlerinde özerk olan ve coğrafi kıtalara göre organize olmuş 6 uluslararası bölge federasyonunun da (Avrupa'da UEFA) üst organizasyonudur. Futbolun tüm dünyada yayılması, organize biçimde gelişmesi, ülkeler arasındaki karşılaşmaların düzenlenmesi ve koordinasyonu, hukuki düzenlemelerde uyumun sağlanması gibi amaçlarla çalışır. Üye ülkeler FIFA kurallarını tanımakla yükümlüdür.

4. WADA nedir, ne zaman ve niye kurulmuştur?

WADA (World Anti Doping Agency) Dünya Doping ile Mücadele Ajansı'dır. Dünya ölçeğinde doping ile mücadelede spor branşları arasındaki, ülkeler arasındaki idari ve hukuki uyumun, eşitliğin ve adaletin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Kuruluş yılı 1999, tam yetki ile göreve başlaması 2004 yılıdır.

5. WADA Kodu (Yasası) nedir?

WADA tarafından hazırlanan ve WADA'nın üyelerinden oluşan Genel Kurulu tarafından onaylanan, doping ile mücadele ilke ve kurallarının tümünü kapsayan hukuki belgedir. Uluslararası Anlaşma niteliğinde olup, WADA'nın ve bu belgeyi imzalayan ülkelerin, uluslararası spor federasyonlarının, ulusal olimpiyat komiteleri vb. doping ile mücadele mevzuatları (yasa, yönetmelik, yönerge, talimat vd.) "Kod" 'a uyumlu olmalıdır. Bu "sık sorulan sorular ve cevapları" 'nın yayım tarihinde yürürlükte olan Kod'un 2. Versiyonudur. İlk Kod 2003 yılından 2009 yılına kadar yürürlükte kalmış. 2009 yılından itibaren geçerli olan 2. Versiyon 2007 yılında yapılan Genel Kurulda kabul edilerek 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. WADA “Uluslararası Standartları” nedir?

Dopingle mücadele esasları WADA Kod (yasa) denen ana belge ve buna uygun düzenlenmiş alt mevzuat kuralları ile belirlenmiştir. “Uluslararası Standartlar” belgelerin hukuki hiyerarşisine göre Kod’dan sonra gelen, Kod’a kesinlikle uyumlu olan ve aykırı olamayacak, dopingle mücadelenin çeşitli uygulama alanları için düzenlenmiş kuralları belirten belgelerdir (örn: Laboratuvar Standartları; laboratuvar akreditasyon işlemleri, çalışma prensipleri, vb. hakkındaki hükümler içerir/düzenler). Yasaklılar Listesi de bir Uluslararası Standart’tır. WADA Kod’u yasa, “Uluslar arası Standartlar” yönetmelik hükmündedirler.

7. WADA Kod ve Uluslararası Standartlarından başka uyulması gereken kurallar, hukuki metinler var mıdır?

Her sporcu için esas olan “Yetkili Otorite” ’nin kurallarıdır. Günümüzde istisnalar hariç tüm “yetkili otoriteler” dopingle mücadelede WADA Kod’u ile uyumlu kurallara sahiptir. FIFA ve TFF kuralları da WADA Kod ve Uluslararası Standartlarına uygun hazırlanmıştır. WADA tarafından hazırlanmış hukuki olarak daha alt seviyede tavsiye, uygulama örnekleri, vb metinler de mevcuttur.

8. “Yasaklılar Listesi” nedir?

WADA tarafından her yıl güncellenerek ilan edilen, performans arttıran, sporcu sağlığını tehdit eden ve/veya eşit şartlarda yarışma ilkesini ihlal eden madde ve yöntemlerin yer aldığı listedir. “Yasaklılar Listesi” Kod’dan bir alt hukuki seviye olan Uluslararası Standart belgelerinden biridir.

9. “Yasaklılar Listesi” değişebilir mi? Farklı listeler var mıdır?

Yasaklılar Listesi WADA tarafından her yıl güncellenerek yıllık olarak yayımlanan bir listedir. WADA kurallarını uygulayan ülke ve federasyonlar için bu liste tek ve değişmezdir, ancak WADA Kodunu (yahasını) imzalamamış bazı spor organizasyonlarının kendi listeleri vardır (Örnek: NBA, WNBA).

10. Futbolda Doping Mücadele Kurallarının FIFA kuralları ile uyumlu olması zorunlu mudur?

Evet! FIFA Türkiye Futbol Federasyonu'nun ve diğer ülke federasyonlarının bağlı olduğu tüm dünyada tanınan Uluslararası Federasyondur. Futbol sahasının boyutları, oyun kuralları ve benzeri futbolla ilgili tüm diğer konularda olduğu gibi doping mücadele kuralları da FIFA kuralları ile uyumlu olmalıdır.

11. TFF ve FIFA, WADA Koduna aykırı hareket edebilir mi?

Hayır. Ülkemiz ve FIFA "WADA Kodu" denen WADA yasasını tanıyan, bu yasaı imzalamış taraflardandır. Bu nedenle FIFA'ya bağlı bir ulusal federasyon olan TFF ve FIFA'nın WADA Koduna zıt hareket etmesi söz konusu değildir. Bu noktada önemli bir husus FIFA'nın futbola özel bazı uygulamaları kendi kuralları çerçevesinde uygulamaya koymuş olmasıdır. Çelişik bir durum ortaya çıkması halinde TFF için bağlayıcı olan FIFA kurallarıdır.

12. FIFA Doping Mücadele Kuralları WADA ile uyumlu mudur?

Evet.

13. Türkiye Futbol Federasyonu kuralları FIFA ve WADA ile uyumlu mudur?

Evet.

DOPİNG KONTROLÜ

14. Doping kontrolleri ne zaman yapılmaktadır?

Futbolda doping kontrolleri müsabaka içi ve müsabaka dışı olarak tüm takvim yılı boyunca yapılabilir, yapılmaktadır.

15. "Müsabaka içi", "müsabaka dışı" ne demektir?

"Müsabaka içi" yapılan/yapılacak bir karşılaşma ile ilişkili olarak karşılaşmanın başlama saatinden 24 saat öncesi ve bitişinden itibaren geçen 24 saati kapsar. Turnuvalar için ilk maçın başlama vuruşundan 24 saat öncesi ile final maçının bitiş düdüğünden

sonraki 24 saati kapsar. Bunun dışında kalan tüm zamanlar “müsabaka dışı”dır.

16. “Kayıtlı Test Havuzu” nedir?

Kayıtlı Test Havuzu İngilizce Registered Testing Pool (RTP) teriminin karşılığıdır. Ulusal ve uluslararası spor federasyonları bünyelerindeki elit sporculardan oluşan bir grubu özellikle müsabaka dışı kontroller için belirlerler. Bu havuza dahil ettikleri sporcuları ismen ya da net tariflerle kamuoyuna bildirmekle yükümlüdürler. Bu sporculara WADA, uluslararası federasyon (FIFA) ve ulusal otorite (TFF) müsabaka dışı kontroller yapabilir.

17. Nerede olduğunu bildirme yükümlülüğü ne demektir?

“Nerede Olduğu Bilgisi” İngilizce “Whereabouts Information” teriminin karşılığıdır. Yetkili otorite tarafından “Kayıtlı Test Havuzu” ’na dahil edilen sporcular kamuoyuna açık yapılan duyuruda belirtilen tarihlerde nerede olduklarını havuzu oluşturan kuruma (FIFA veya TFF) bildirmekle yükümlüdürler. Aksi durum “bildirmeme”, bildirdiği yer ve zamanda hazır bulunmamak ise “kaçırılmış/atlanmış/cevapsız test (ing: missed test)” durumlarını oluşturur, ki, bu da 8 kural ihlalden biridir ve mevzuatta tarif edilen disiplin işlemlerini gerekli kılar.

18. Futbolda müsabaka dışı kontrolleri kim yapar?

Futbolda müsabaka dışı kontrolleri Türkiye Futbol Federasyonu, FIFA ve WADA yapar.

19. Doping kontrolü yapılacak maç nasıl belirlenir?

Kontrol yapılacak maç eşitlik ilkesi başta olmak üzere, lige katılan takım sayısı, müsabaka sayısı, müsabakanın önemi, takımların seyahat şartları, vb. kriterler ile belirlenir. Doping kontrollerinin tahmin edilemez olması planlamada dikkat edilen önemli bir noktadır. Bu “sık sorulan sorular ve cevapları” hazırlanana kadar tüm maçlar TFF Doping Mücadele Kurulu Başkanı tarafından belirlenmiştir.

20. Kontrol yapılacak kişi (sporcu) nasıl belirlenir?

Rutin uygulamada Sporcular kura ile belirlenir. Doping Mücadele Kurulu Başkanı'nın, özel durumlarda temsilcisinin ve Doping Kontrol Görevlisinin Kontrol yapılacak sporcuyla ismen belirleme yetkisi vardır. Müsabakanın hakemleri ve/veya TFF temsilcileri doping mücadele kural ihlalinde bulunduğu şüphelendikleri futbolcular varsa, bu futbolcuların da doping kontrolüne alınmasını Doping Kontrol Görevlilerine önerebilirler. Bu futbolcuların doping kontrolüne alınıp alınmaması konusundaki son karar yetkisi Doping Kontrol Görevlisinindir. Bu "sık sorulan sorular ve cevapları"nın yayım tarihine kadar hiçbir sporcuya hedefe yönelik doping kontrolü yapılmamıştır. Başka bir deyişle şimdiye kadar doping kontrol testi yapılan bütün sporcular kura ile belirlenmiştir.

21. Herhangi bir sporcuya herhangi bir zamanda doping kontrolü yapılabilir mi?

Yapılabilir. TFF özellikle sezon öncesi ve arası hazırlık dönemlerinde takımlarımıza kontroller yapmaktadır. Ayrıca FIFA belirlediği takım ve oyunculara müsabaka dışı kontroller yapmaktadır.

22. Aynı sporcu birden fazla kontrole tabi tutulur mu?

Sporcu seçimi kura ile yapıldığından, bir sporcunun bir lig veya turnuva boyunca ard arda ya da birden fazla kez kontrole alınması mümkündür. Buna karşılık, sezon boyunca ya da birbirini takip eden sezonlarda doping kontrolüne tabi tutulmayan sporcuların olması da mümkündür.

23. Kişiler ve kurumlar doping kontrolü yapılmasını isteyebilir mi? "Sipariş ile doping kontrolü" mümkün müdür?

Kesinlikle mümkün değildir. Doping kontrolü yapılacakları kimlerin belirleyebileceği 19 ve 20. Soruda belirtilmiştir.

24. Doping Kontrolü işlemlerini kimler yapar?

Kontrol işlemleri Doping Mücadele Kurulu tarafından belirlenen Doping Kontrol Görevlileri (DKG) tarafından yapılır. Bu görevliler

Dopingle M¼cadele Kurulu tarafından eğitilmiş ya da daha ¼nce bu g¼revleri yapmakta olan kişiler arasından hekimler ağırlıklı olmak ¼zere se¼ilen kişilerdir. Her kontrol sırasında rutin olarak iki DKG g¼rev alır, en az bir tanesinin hekim olmasına ¼zen g¼sterilir.

25. Doping kontrol¼ olduğunu Futbolcular ne zaman ¼ğrenir?

Doping Kontrol G¼revlileri stada gelerek kendilerini takım(a)lara tanıttıkları ve kontrol olduğu bilgisini verdikleri andan itibaren sporcuların doping kontrol¼nden haberdar oldukları varsayılır. Hangi sporcuların kontrole gireceği ise ma¼ın 75. dakikasında belli olur.

26. Kura işlemleri nasıl yapılır?

Kura işlemleri devre arasında doping kontrol odasında yapılır. M¼cbir durumlarda Doping Kontrol G¼revlilerinin başka bir yer belirleme hakkı vardır ve bu yer takımlara bildirilir. Kura işlemleri sırasında Takım temsilcileri ve TFF temsilcileri hazır bulunur. Kurayı takımlardan hazır bulunanlar, gelmemeleri halinde Doping Kontrol G¼revlileri ¼eker. Bu kişilerce kura torbalarından hangi oyuncuların ¼ıktıęı belli olmayacak bi¼imde ¼ekilen kura materyali (jeton, kapalı kutu vb.) zarfa konur, zarf kapatılır, takım temsilcileri tarafından paraf edilerek Doping Kontrol G¼revlileri tarafından muhafaza edilir. Kapalı zarflar ma¼ın normal s¼resinin 75. dakikasında takım temsilcilerinin huzurunda a¼ılır ve bu sırada belli olan oyunculara tebligat takım sorumluları aracılığıyla yapılır. Takım temsilcilerinin zarfların a¼ılması sırasında hazır bulunmamaları halinde Doping Kontrol G¼revlileri işlemi tamamlayarak takımlara tebligatı yaparlar.

27. Kurada ¼ıkan sporcu ne zaman belli olur?

Devre arasında kura ¼ekilerek isim ve numaraları gizli kalacak bi¼imde kapatılarak korunan zarflar ma¼ın 75. dakikasında a¼ılır. Doping kontrol g¼revlileri ve takım yetkilileri kimlerin test edileceğini bu sırada ¼ğrenirler.

28. Kurada çıkan sporcuya müdahale etme/değiştirme şansı var mıdır?

Kura sonrası kapatılarak takım temsilcisi tarafından ağız kısımları imzalanan zarflar yine takım temsilcisinin kendisi tarafından ya da gözü önünde açılır. Zarflara müdahale hiçbir koşulda mümkün değildir.

29. Futbolcular doping kontrolü için kura ile belirlenmiş/seçilmiş olduklarını ne zaman öğrenirler.

Devre arasında çekilen kura materyalinin Sporcuların isimleri gizli kalacak biçimde kapatılarak içine konduğu kapalı imzalı zarflar maçın 75. dakikasında açılır. Sporcunun adının ve forma numarasının yazılı olduğu “Doping Kontrol Bildirim Formu”nu imzalayan takım yetkilisi, kontrol için belirlenen sporculara müsabaka bitmeden veya en geç biter bitmez bilgi verir.

30. Kurada çıkan sporcunun yerine başkasından kontrol örneği alınabilir mi?

Kesinlikle alınamaz. Bu, dopingle mücadele kural ihlali/suç u oluşturur ve en ağır biçimde cezalandırılır.

31. Kurada çıkan sporcu acil sakatlık nedeni ile hastaneye gitmek zorunda kalırsa ne olur?

Bu konuda doping kontrol görevlileri tam yetkiye sahiptir. Doping kontrol görevlileri sporcu hayatını tehdit eden bir durum yoksa numune alıp ondan sonra gitmesine, aksi durumda ise numune alımının iptaline veya gidilen hastanede ilk uygun fırsatta numune alım işleminin tamamlanması ve benzeri kararları almaya yetkilidir. Çünkü kendisi hekimdir.

32. Kontrole seçilen sporcular neden sürekli gözlem altında tutulur ve numune verirken izlenir?

Geçmiş deneyimlerden doping yapan sporcuların çeşitli hile yollarına başvurdukları tespit edildiğinden kurallar Sporcunun ismen belirlendikten itibaren işlem tamamlanana kadar sürekli gözlem altında tutulmasını sağlayacak biçimde düzenlenmiştir.

Buna, Sporcuların numune verirken izlenmesi de dahil olup FIFA ve WADA kurallarına göre verilen örneğin nereden geldiği görevlilerce net olarak görülmelidir.

33. Sporcular maçtan sonra neden doğrudan doping kontrol odasına gelirler?

Doping ile mücadele kuralları yıllar içinde gelişerek olgunlaşmış kurallardır. Geçmiş deneyimlerden doping yapan sporcuların müsabakadan sonra kendilerine tanınan zaman içinde çeşitli hile yollarına başvurdukları tespit edildiğinden 2009 yılından itibaren değiştirilen uluslararası kurallar sporcuların müsabaka bitiminde soyunma odasına gitmeksizin doğrudan kontrol odasına gelmelerini gerektirmektedir.

34. Doping kontrolü sırasında kimler hazır bulunur?

Doping kontrol odasında her iki takımdan kura ile belirlenen sporcular (rutin uygulamada her takımdan 2'şer sporcu, sporcu sayısı değişebilir), takım yetkilileri ve doping kontrol görevlileri hazır bulunur.

35. Numune alım işlemi ne kadar sürer?

Numune alım işlemi, sporcu idrar örneğini verene kadar (TFF kuralları uyarınca en az 100 ml. olacak şekilde) devam eder. Normal şartlar altında, sporcu doping kontrol odasına geldikten sonra örnek verme ve şişeleme işlemi yaklaşık 1-1,5 saat içinde tamamlanır.

36. Doping kontrolünde numuneler nasıl alınır?

Sporcu, doping kontrol odasında kontrole alınan sporcu sayısından fazla adette hazır bulundurulan ve vakumlu poşet içinde yer alan idrar toplama kaplarından dilediğini seçerek açar ve idrar örneğini bu kaba verir. Sonraki aşamada, yine sporcu sayısından fazla adette hazır bulunan, WADA standartlarına uygun, içinde "A" ve "B" şişelerinin bulunduğu kapalı kitlerden birini seçer. Kitler daha önce kullanılmadığını belirten yapışkan bant ile çevrilidir. Kiti açan

Sporcu içinde bulunan “A” ve “B” şişelerini çıkararak bu şişeleri de kendisi açar. Bu işlemin ardından, Sporcu şişeleri doldurma ve kilitleme aşamalarını şahsen gerçekleştirir. Tüm bu işlemler sırasında doping kontrol görevlisi gözlemci ve yol gösterici pozisyonundadır.

37. Doping kontrol odasında bira, alkollü içecek bulunur mu?

Hayır bulundurulamaz. Eskiden mümkün olan alkollü içecek kullanılması, WADA tarafından, alkol tüketiminin müsabaka sırasında yüksek miktarda sıvı kaybeden sporcuların sağlığı açısından olumsuz etkileri sebebiyle kaldırılmıştır.

38. Doping kontrolünde kullanılan ekipmanın özellikleri nelerdir?

Doping kontrolü sırasında kullanılan tüm ekipmanın özellikleri WADA tarafından tarif edilmiştir. Kontrol sırasında kullanılan ekipman başlıca toplama kabı ve örnek kitinden oluşur. İşlemlerin kayıt altına alındığı formların sahip olması gereken özellikler de WADA tarafından tavsiye niteliğinde belirlenmiştir. Diğer kura materyali, kalem vb.nin örnek bütünlüğü ile ilişkisi olmadığından bu malzemelerin özelliklerini yetkili otoriteler kendileri belirleyebilmektedir. Kontroller sırasında kullanılan örnek toplama kapları kapalı poşet içinde ilk kullanıcısı örneği veren sporcu olacak şekilde tasarlanmıştır. Örneklerin laboratuara gönderileceği kit kutuları da benzer şekilde daha önce açılmadığını gösteren yapışkan bant ile çevrilidir. Zorunlu olmamakla birlikte Türkiye Futbol Federasyonu kit içinde yer alan “A” ve “B” şişelerinin de açılmadıklarını ve el değmediğini gösteren, açıldıktan sonra tekrar kapatılması mümkün olmayan plastik ile kaplanmış bir model kullanılmaktadır. “A” ve “B” şişelerinin kapakları bir kez kapatıldığında açılmayacak şekilde (kilitli) tasarlanmıştır. İdrar örnekleri şişelerin içine konduktan sonra zarar vermeksizin açılmayacak olan kapaklarla kapanır. Bu; örneklerin analizine sporcudan başkasının eli değmeden başlanmasının teminatıdır.

39. “A” numunesi nedir? “B” numunesi nedir?

“A” ve “B” numuneleri doping kontrolü sırasında alınan örneğin bölündüğü 2 şişenin içeriklerine verilen addır. Doping kontrolü sırasında sporcunun verdiği idrar (veya diğer materyal) iki ayrı şişeye bölünerek saklanır. Bunun amacı kontrol sırasında alınmış idrarın sporcunun itirazı halinde 2. kez analiz edilmesini sağlamak üzere el değmeden kapalı olarak saklanmasını sağlamaktır. Örneklerin analizi sırasında önce “A” şişesinin içeriği test edilir. “A” numunesinin analizi sonucunda “Karşıt (Aykırı) Analitik Bulgu (ing: Advers Analytical Finding)” rapor edildiğinde Sporcunun sonuca itiraz hakkı vardır. Bu itiraz yapıldığında analizin tekrarı “B” numunesi ile yapılır. Bir diğer ifade ile; söz konusu olan iki ayrı kontrol seansında alınmış iki ayrı idrar değil, aynı kontrol sırasında alınmış idrarın iki ayrı şişede saklanmasıdır. Sporcu doping kontrolü sırasında minimum 100 ml. idrar vermek zorundadır. İdrar alım kabına verdiği bu idrarı kendisi “A” ve “B” şişelerine bölüştürür. “A” şişesi analiz aşamasında ilk açılacak ve daha geniş bir analize tabi tutulacak numune olduğundan, en az 100 ml.’lik idrarın en az 60 ml.’si “A” şişesine, kalanı en az 30 ml. olacak biçimde “B” şişesine konulmaktadır. (Toplamın 100 olmaması verilen değerlerin “en az” hacimler olması nedeniyledir.) “B” numunesinde yapılan analiz “A” numunesinde bulunan madde veya maddelerin teyidi içindir. Bu nedenle daha az miktar yeterlidir. Şişelere idrar doldurma işlemi sporcu tarafından gerçekleştirilir.

40. Doping kontrolü sırasında örnekler karışabilir mi?

Hayır, karışması mümkün değildir. Sporcu verdiği idrar örneğini sürekli gözetim altında tutar, kapalı kitlerden birini seçerek bekletmeden doldurma işlemini yapar. Doldurma işlemi sırasında kit kutusunun üzerinde, “A” ve “B” şişelerinin her birinin üzerinde ve Doping Kontrol Formunda yazılı olan “kit numarası” sporcuya tek tek kontrol ettirilir. İşlem sonlandırılmadan önce resmi doping

kontrol formu futbolcuya tekrar kontrol ettirilerek isim, takım, tarih, forma numarası, doğum tarihi, vb bilgilerin doğruluğu teyit ettirilerek form futbolcuya imzalatılır. Amaç, sporcunun idrarını doldurduğu, laboratuara gönderilecek şişenin kendisine ait olduğu konusunda emin olmasını sağlamaktır.

ANALİZ

41. Doping kontrolünde alınan numuneler (idrар, kan, vb.) nerede analiz edilir?

Alınan numuneler kurallar gereğince WADA tarafından akredite edilmiş bir laboratuarda analiz edilmelidir. TFF Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bulunan Türkiye Doping Kontrol Merkezi ve Almanya'da bulunan Köln Doping Kontrol Merkezi ile çalışmaktadır. Numuneler uzun bir süre rutin olarak ülkemizde kurulu olmasından kaynaklanan tüm gerekçelerle Türkiye Doping Kontrol Merkezine gönderilmiştir. Bu "sık sorulan sorular ve cevapları" 'nın yayım tarihinde tüm laboratuvarlarla ilişkiler devam etmekte olup rutin analizler Köln laboratuvarında yaptırılmaktadır.

42. WADA Akredite (izinli, tanınan) Laboratuvar ne demektir? Nasıl akredite olunur?

Akreditasyon şartları ve işlemin aşamaları WADA Uluslararası Laboratuvar Standartları belgesinde belirtilmiştir. WADA kendisine başvurarak akreditasyon isteyen laboratuvarın kalite sistemi ve analiz işlemleri olarak özetlenebilecek iki temel işlevleri öncelikli olmak üzere laboratuvarları tüm yönleri ile sınar ve denetler. Bu şartları sağlayan laboratuvarlara resmi olarak analiz yapma yetkisi verir ve bu laboratuvarların sonuçlarını geçerli sayar. Dünyada bu "sık sorulan sorular ve cevapları" 'nın yayım tarihinde biri ülkemizdeki Türkiye Doping Kontrol Merkezi olmak üzere akreditasyon verilmiş 35 Laboratuvar bulunmaktadır.

43. Laboratuvarların akredite olması neden gereklidir?

Yasaklı maddelerin, madde veya yöntemlerin kullanıldıklarını gösteren metabolit, işaretçi vb.'lerin alınan örnekler içinde (idrar, kan, tükürük, vd. vücuda ait örnekler) analizi özel eğitim, analizde uzmanlaşma ve gelişmiş cihazlar gerektirir. Bu özellikler ortalama, hatta gelişmiş pek çok laboratuvar tarafından sağlanamaz. Ayrıca, başta maruz kalan sporcular olmak üzere doping kural ihlallerine bağlı oluşan cezaların yaptırımları çok ciddi manevi ve maddi zararlara yol açarlar. Bu nedenle; disiplin işlemleri için en somut delil olarak kabul edilen analiz sonuçlarının güvenilirliği büyük önem taşır. WADA örneklerin test edileceği laboratuvarların analizleri hiçbir hataya veya istismara yer vermeyecek biçimde, belirlenmiş şartları yerine getirerek gerçekleştirdiklerinden emin olmak üzere bir akreditasyon sistemi oluşturmuştur. Doping kontrol numunelerinin analizleri diğer herhangi bir laboratuvara nazaran hata yapma olasılıklarının olmadığı varsayılan, sonuçları objektif delil kabul edilen akredite laboratuvarlarda yapılır.

44. WADA Akredite Laboratuvarlar arasında fark var mıdır?

Hayır, laboratuvarlar arasında idari ve hukuki anlamda fark yoktur. Teçhizat açısından fark olması mümkün olmakla birlikte asıl olan WADA akreditasyonudur. Laboratuvarların akredite edilmesinin amacı, tüm laboratuvarlarda standardı sağlamak ve güvenilirliği temin etmektir. Bazı özel analizleri yap(a)mayan akredite laboratuvarlar mevcut olmakla birlikte bu analizler rutin uygulamalar için mutlak gerekli analizler olmadığından akreditasyon şartları arasında değerlendirilmemektedir.

45. Laboratuvar analiz ettiği numunenin hangi sporcuya ait olduğunu bilir mi?

Hayır bilmez. Numunelerle birlikte laboratuvara gönderilen formlarda Sporcunun cinsiyeti, analiz tarihi, örnek miktarı vb. analiz için gerekli bazı teknik bilgiler dışında bilgi bulunmaz. Laboratuvar sadece analiz raporunu göndermek için gerekli olan

numune numarası ve numunenin hangi kurum tarafından gönderildiği bilgisine sahiptir.

46. Laboratuvar sonuçları kime, nasıl gönderir?

Laboratuvar sonuçları TFF tarafından laboratuvara bildirilen güvenli faks numarasına faks mesajı olarak ve ardından kapalı zarf içinde posta/kargo ile TFF Dopingle Mücadele Kurulu Sekreterliğine gönderir.

47. Laboratuvar kendisine gönderilen her numuneye bakar mı? Özel kişi veya kurumlar analiz yaptırabilir mi?

WADA akredite laboratuvarların çalışma prensipleri WADA Standartları ile belirlenmiştir. Laboratuvarlar bilimsel veya ticari olarak doping kontrolü dışında amaçlarla da kimyasal analiz yapabilirler. Ancak, doping kontrolü veya dopingle mücadele kapsamındaki analiz numunelerini yalnızca bu amaçla faaliyet gösteren kurum, kuruluş ve organizasyonlardan (örn: TFF) kabul ederler.

48. Laboratuvara gönderilen numunelerde aranan şartlar nedir?

Numunelerin WADA uluslararası standartlarına uygun biçimde alınmış ve laboratuvara bozulmadan ulaştırılmış olması şarttır. WADA akredite laboratuvarlar bu şartları yerine getirmeyen numuneleri (örn: Kapağı kırık şişelerde ulaşan idrar örnekleri) analiz etmeyebilir. Kendilerine sağlam olarak ulaşmayan numuneleri kontrolü yaptıran otoriteye (TFF) rapor eder, yapılması istenen işlemi sorarlar. Örnekler üzerinde karar verme yetkisi kontrolü yaptıran otoriteye aittir (TFF).

49. “A” numunesi ve “B” numunesi aynı laboratuvarda mı analiz edilir?

WADA, FIFA kuralları ve onlara göre düzenlenmiş TFF kurallarına göre her iki numune de aynı laboratuvarda bakılmaktadır.

50. “A” numunesi ve “B” numunesinin aynı laboratuarda analiz edilmesi doğru mudur? Aynı ayrı laboratuarlarda bakılsa ne olur?

Her iki numunenin analizinin aynı laboratuarda yapılması WADA uluslararası standartları gereğidir. Bu uygulama da diğer pek çok kural gibi yıllar içinde edinilen tecrübelere dayanmaktadır. Uygulamaya esas teşkil eden sebeplerden biri, geçmiş yıllarda bazı “B” örneklerinin diğer laboratuara sağlam varamamış olmasıdır. Öte yandan “B” örnekleri aynı laboratuarda ancak farklı uzmanlar tarafından analiz edilir. Bu şekilde kişisel hatalardan kaynaklanması olası yanlış sonuçların önlemi alınmış olur. Halen bu konu özellikle “B” numunesinin analizinin istenmesindeki temel mantık olan “maddenin kullanılmadığı, analiz sonucunun yanlış olduğu, vb.” savlar açısından tartışmalı olmakla beraber kurallar nettir. “B” numunesinin WADA kurallarına göre “A” numunesi analizinin yapıldığı laboratuarda analizi zorunludur.

51. “B” numunesi ne zaman analiz edilir?

“A” numunesinde “Aleyhte Analitik Bulgu” tespit edilmesi halinde, eğer sporcu talep ederse “B” numunesinin analizi yapılır. TFF Dopingle Mücadele Talimatı sporculara “A” numunesinde aleyhte analitik bulgu tespit edildiğine dair bildirim yapıldıktan sonra 48 saat içinde talepte bulunma yetkisi vermektedir. Sporcu “B” analizini istediğini bildirdiği takdirde analiz Sporcu ve Laboratuvar açısından uygun en yakın zamanda yapılmaktadır. Asıl olan Laboratuvarın belirleyeceği zamandır.

YASAKLI MADDELERİN İZİNLI KULLANIMI

52. “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası” nedir? (TAKİ)

Sağlık sorunu olan sporcuların da diğer spor yapmayan kişiler gibi tedavi olmaları en doğal insan haklarındandır. Başka ilaç ve yöntemler ile tedavisi olmayan sağlık sorunları için sporculara istisna olarak yasaklı madde veya yöntemlerin kullanılması için

verilen izine bu ad verilir. Sporcuların bir yandan tedavileri sürerken yarışma hakları vardır.

53. “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası” için ne zaman başvurulmalıdır?

Acil durumlar için veya aniden ortaya çıkan durumlarda her zaman başvurulabilir. Ancak WADA Uluslar arası Standartları uyarınca normal şartlarda en yakın müsabakadan en az 21 gün önce eksiksiz olarak başvurulmalıdır.

54. “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası” izni nasıl alınır?

Tedavisi gereken bir sporcu bu durumunu net ve tüm detayları ile Doping Mücadele Kurulu’na bildirir. Kurul tarafından oluşturulan bir uzman kurul (TAKİK: Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası Kurulu) başvuruyu inceleyerek karar verir. Eksik başvurular tamamlanmak üzere geri gönderilir. Tam dosya üzerinden yapılan incelemelerin tamamlanma süresi 30 gündür. TFF Doping Mücadele Kurulu bu sürenin asgari olması ve futbolcuların en kısa zamanda net bir yanıt almaları için azami çabayı göstermektedir.

55. “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası” alma/verme şartları nelerdir?

Başvurulan sağlık sorununun başka bir alternatif tedavisinin bulunmaması, bu tedavi ile performansın fizyolojik sınırlar üzerine çıkmayacak olması başlıca kriterlerdir.

SONUÇ YÖNETİMİ

56. Pozitif test, “Aleyhte Analitik Bulgu” ne demektir?

Laboratuvarların numunelerin analizi sonucunda yasaklılar listesinde yer alan bir madde veya maddenin metabolitini*, işaretçisini** vb. bulduklarını rapor etmeleri durumudur.

**Metabolit: Bir maddenin vücutta metabolizma işlemlerinden geçtikten sonra oluşan yan-veya son ürünlerine verilen addır.*

***İşaretçi: Bir maddenin vücuda alındığını gösteren, başka bir durumda vücutta rastlanması mümkün olmayan madde, ürün vb. verilen addır.*

57. Bir numunede “Aleyhte Analitik Bulgu” rapor edildiğinde ne yapılır?

Öncelikle, sonuçlar laboratuardan güvenli faks, e-posta ve kapalı zarf içerisinde Doping Mücadele Kurulu Sekreterliği'ne ulaşmaktadır. Sonuçlar yalnızca numune numarası ile “Aleyhte Analitik Bulgu” bulundu veya bulunmadı olarak belirtilmektedir. “Aleyhte Analitik Bulgu” halinde rapor edilen kit numarası ile doping kontrolü yapılan sporculara ait Doping Kontrol Formları karşılaştırılarak Sporcu ismen tespit edilir. Daha sonra bu Sporcu'ya ait “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası (TAKİ)” izni olup olmadığı, rapordaki bilgiler uyarınca Uluslararası Standartlardan herhangi bir sapmanın olup olmadığı kontrol edilir. Bu kontroller sonucunda durum TFF Genel Sekreterliğine yazılı olarak bildirilir. Genel Sekreterlik Hukuk Müşavirliği nezdinde gerekli işlemleri başlatır.

58. Doping numunesinde “Karşıt/Aleyhte Analitik Bulgu” tespit edilen sporcu hakkını nasıl savunabilir?

Sporcunun “A” numunesinin “Aleyhte Analitik Bulgu” verdiği kendisine bildirildiğinde sonucu kabul etme ya da itiraz etme hakkı olduğu da bildirilir. Sporcunun her iki durumda da adil bir disiplin yargılaması sürecinde savunma yapma hakkı vardır. Sporcu analiz sonucuna itiraz ederek “B” numunesinin test edilmesini talep edebilir. Bu test sırasında kendisi ya da temsilci atadığı biri hazır bulunabilir. Bu durumda disiplin yargılaması “B” numunesinin analizi tamamlandıktan sonraya kalır. Sporcu, disiplin oturumu sırasında bir avukat veya bir başka kişi tarafından temsil edilmek, delil sunmak, şahit göstermek vb. tüm diğer hukuki yargılama süreçlerindeki benzer haklara sahiptir. Sporcuya savunmasını yapması için yeterli süre tanındıktan sonra yapılan yargılama sonucunda karar netleşir. Bu işlevlerin TFF Doping Mücadele Kurulu ile hiçbir ilgisi yoktur.

59. “Dopingle M¼cadele Kural İhlali” ne demektir?

“Dopingle M¼cadele Kural İhlali” veya “Doping Suçu” WADA Kod’unda dopingi tarif eden 8 maddeden bir veya birkaçının ihlal edilmesidir. Bu 8 madde TFF Dopingle M¼cadele Talimatının 5. Maddesinde aynen yer almaktadır.

60. Disiplin oturumu sonucunda “Dopingle M¼cadele Kural İhlali” gerçekteştiğine karar verilirse cezanın ne olacağı önceden belli midir?

Evet. Bu konu, spor ruhu ve adalet açısından son derece önemli olduğundan WADA Kod’unda karar süreci ve sonuçlar ayrıntıları ile tarif edilmiştir. Tüm dünya üzerinde Sporcu lehine veya aleyhine benzer durumlarda branş, ÷lke vb. farkların etkisi olmaksızın benzer disiplin sonuçlarının oluşması WADA’nın temel varlık sebeplerinden biridir. Bu nedenle; WADA Kod’unda “Sonuç Yönetimi”, “Adil Yargılanma Hakkı”, “Sonuçların Otomatik İptali” vb. pek ana- ve bunların alt maddeleri açıklayıcı notlarla birlikte gayet detaylı ve net biçimde yer almıştır. Disiplin Kurulu Ayrıca kararların son temyiz mercii olan Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi CAS (Court of Arbitration for Sport) kararları da disiplin kurulları için içtihat oluşturmaktadır.

61. “Analiz belgeleme paketi” nedir?

“Analiz belgeleme paketi” istendiğinde analizi yapan laboratuvar tarafından yasal yetki sahiplerine (sporcu ve yetkili otorite) verilmek üzere hazırlanan, bir numunenin analizine dair laboratuvara ulaşma anından raporlamaya kadar yapılan tüm işlemlerin kayıtlarının sıralı olarak belgelendiği dosyaya verilen addır.

DİĞER KONULAR

62. Doping ile Mücadele Kurulunun görevleri nelerdir?

Kurulun görevleri; Futbolda dopingle mücadelenin etkin bir şekilde yürütülmesi konusunda genel prensipleri tespit etmek, gerekli gördüğü her türlü tedbiri almak ve karar vermek; Dopingle mücadele ile ilgili kanun, milletler arası anlaşma, tüzük, yönerge, genelge ve emirlerin uygulanmasını incelemek ve gerekli gördüğünde mevzuat ve uygulama hakkında Yönerge değişiklikleri hazırlamak ve onay için Yönetim Kuruluna sunmak; Dopingin önlenmesi ve kontrolüne ilişkin bilgi ve eğitim sağlanması konusunda toplantı, seminer, konferans, panel gibi etkinlikler düzenlemek, kitap, broşür, afiş gibi yazılı ve video, CD, DVD, televizyon programı gibi görsel yayınlar yapmak; Basketbolda karşılaşma sırasında ve karşılaşma dışı dönemde doping kontrolü için örnek alım esaslarını ve yöntemlerini belirlemek; Doping Kontrol Görevlilerini belirlemek; karşılaşma sırasında ve karşılaşma dışı dönemde örnek alma takvimini yapmak ve Doping Kontrol Görevlilerini bilgilendirmek; Türkiye’de Federasyon tarafından düzenlenen uluslararası futbol müsabakalarında lokal organizasyon komitesinin isteği üzerine uluslararası standartlara uygun doping kontrolleri yapılmasını temin etmek; doping kontrollerinin geçerli mevzuata uygun şekilde yapılmasını sağlamak, gerektiğinde Doping Kontrolü sırasında uygulamalar ve denetlemeler yapmak; Laboratuardan gelen doping analiz sonuç raporlarını inceleyerek “aykırı analitik bulgu” olup olmadığına karar vermek ve sonuçların hangi Sporculara ait olduğunu tespit etmek ve sonucu ilgililere bildirmek; gerektiğinde doping kontrol laboratuvarlarına gönderilen örneklerin analiz seyirlerini Dünya Anti Doping Ajansı’nın (WADA) teknik Yönergeleri uyarınca incelemek; “A” örneğinde yasaklı madde bulunan sporcuların “B” örneği analizini doping kontrol laboratuvarında izlemektir.

63. Burada bulamadığımız soruların cevaplarını nerede bulabiliriz?

“Futbolda Dopingle M¼cadele Talimatı” başta olmak üzere konu ile ilgili FIFA ve WADA belgeleri, TFF internet sitesi, konu ile ilgili çeşitli akademik kitaplar başlıca güvenilir kaynaklardır.

NOTLAR